

BO‘LAJAK MUSIQA O‘QITUVCHILARIDA TADQIQOTCHILIK KO‘NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH OLIY TA'LIM PEDAGOGIKASINING DOLZARB MUAMMOSI SIFATIDA

Nurullayev Bobirshox Gaybulloyevich

Buxoro davlat universiteti Pedagogika kafedrasining erkin izlanuvchisi

Bugungi kunda o‘z ishiga qayg‘uradigan har bir o‘qituvchi, o‘zi ishlayotgan ta’lim faoliyati yo‘nalishidan qat’i nazar o‘z pedagogik faoliyatining maqsadi, vazifalarini tushunishi lozim bo‘ladi. Zamonaviy o‘qituvchi-musiqachi uchun nafaqat musiqachi-ijrochi, o‘z shogirdlarini musiqa ijrochiligining turli shakllari bilan tanishtirish, ularga madaniyat yo‘nalishidagi bilimlarni etkazish sohasida malakali mutaxassis sifatida o‘zining professional qobiliyatini bilish juda muhimdir.

Zamonaviy ta’limda ro‘y berayotgan innovatsion jarayonlar bo‘lajak o‘qituvchi-musiqachidan musiqa madaniyatidagi yangi tendensiyalar, san’at ta’limi sohasidagi yangiliklarni tahlil qilish, izlanishlar ustida doimiy e’tiborda bo‘lishini taqozo etadi. Musiqiy-pedagogik faoliyatni amalga oshirishga zamonaviy nuqtai nazardan yondashish uchun nafaqat musiqa pedagogikasi, balki unga yaqin sohalardagi yangi bilimlar, kashfiyotlar haqidagi ma’lumotlarni idrok etishi lozim bo‘ladi.

Bo‘lajak musiqa o‘qituvchisining ilmiy-tadqiqot faoliyatiga tanqidiy munosabatda bo‘lish zarurati, o‘z vazifasini asosan ko‘plab tanlovlar g‘oliblarini tarbiyalashda belgilab beradi. Bunday o‘qituvchilar pedagogik faoliyatning tadqiqot funksiyasini bajarishda maqsadga muvofiqligini ko‘rmaydilar. Ular fan bilan aloqa qilish, tadqiqot jarayoniga jalb qilish faqat ijodiy muloqotga xalaqit beradi, bolaning iste’dodini “o‘stirish” ijodiy jarayonini “quritadi”, deb hisoblaydi. Ammo yuzaga keladigan muammolarni chuqur o‘rganmasdan, ularni hal qilish yo‘llarini izlamasdan, o‘quv jarayonini tashkil etish bo‘yicha qiziqarli ijodiy g‘oyalarni va hamkasblarning mavjud ijobiy (va salbiy) ish tajribasini tahlil qilmasdan ijodiy ta’lim bilan muvaffaqiyatli shug‘ullanish mumkin emas.

Ilmiy-tadqiqot faoliyati va uning jarayonida shakllangan o'qituvchining musiqa san'ati sohasidagi ilmiy-tadqiqot pozitsiyasi nafaqat pedagogik dunyoqarashni rivojlantiradi va pedagogik faoliyatga ijodiy yondashishni shakllantiradi, balki uni xolisona, tanqidiy, kasbiy va mas'uliyat bilan baholashga ham yordam beradi.

Mamlakatimizda ta'lim jarayonini modernizatsiyalash sharoitida ilmiy tadqiqotlarni o'quv jarayoniga integratsiyalashuvi, o'qituvchilarning shaxsiy salohiyatini yuksaltirish, ularning o'z-o'zini tarbiyalashda samarali faoliyat ko'rsatishi uni amalga oshirishning muhim shartidir.

Bugungi kunda oliy musiqa pedagogik ta'limi oldiga quyidagi muhim vazifani qo'yadi: nafaqat yaxshi nazariy va ijrochilik tayyorgarligiga ega bo'lgan, shakllangan kasbiy, umumiy madaniy, pedagogik kompetensiyalarni amaliyotda qo'llay oladigan musiqa o'qituvchilarini tayyorlash; Shu bilan birga, musiqiy-ta'lim jarayonini takomillashtirishning samarali usullarini mustaqil izlashda faol ishtirok etadi, musiqa ta'limining mualliflik usullari, texnologiyalari, dasturlarini ishlab chiqish, maktab o'quvchilarini rivojlantirishda o'z kuchini sinab ko'radi.

Yosh o'qituvchi-musiqachilarning mustaqil kasbiy hayotga qadam qo'yish vaqtida boshdan kechirayotgan qiyinchiliklarini o'rganish shuni ta'kidlashga imkon beradiki, oliy ta'limda o'qish davrida talabalarning ilmiy-tadqiqot tayyorgarligiga e'tibor kuchayganiga qaramay, ular zarur bilimlarni o'zlashtira olmayaptilar, ijodiy, ilmiy izlanishlarni rejalashtirish, tashkil etish, amalga oshirish tajribasi, pedagogik tadqiqotlarni olib borishga bilim va malakalari yuqori darajada shakllanmagan. Ular, zamonaviy axborot makonining keng imkoniyatlariga qaramay, tegishli ma'lumotlarni aniqlash, uni tanqidiy tushunish, mavjud va o'zlarining pedagogik tajribasini tahlil qilish va umumlashtirish, yuzaga keladigan muammoli vaziyatlarning sabab-natijaviy aloqalarini o'rnatish, qiyinchiliklarni bartaraf etishlari lozim bo'ladi.

Shunday qilib, agar pedagogika oliy o'quv yurti bitiruvchiga keng ko'lamli zarur pedagogik bilimlarni taqdim etsa, unda tadqiqot ko'nikmalarini shakllantirish, o'qituvchi-musiqachining tadqiqot pozitsiyasi va yetarli ilmiy tajribaga ega bo'lishi bilan bog'liq bo'lgan muammolar yechimiga jiddiy e'tibor qaratish lozim.

Bo'lajak o'qituvchilarning umumiy kasbiy va ilmiy tayyorgarligi o'rtasidagi hali bartaraf etilmagan tafovutni bartaraf etishda pedagogika oliy o'quv yurtida kasbiy tayyorgarlikning barcha yo'nalishlari bo'yicha ilmiy-tadqiqot yondashuvi muhim rol o'ynaydi.

Shu bilan birga, o'qituvchilar ta'limini rivojlantirishning ilmiy-tadqiqot faoliyatini faollashtirishga, bo'lajak o'qituvchilar - musiqachilarning ilmiy-tadqiqot tayyorgarligiga bo'lgan navbatida ma'lum qarama-qarshiliklar mavjudligini aniqladi:

- musiqa o'qituvchisining kasbiy faoliyati tarkibida ilmiy-tadqiqot funksiyasining ahamiyatini anglaydigan mutaxassislariga musiqa ta'limi tizimining ijtimoiy ehtiyoji bilan ularning ilmiy-tadqiqot tayyorgarligi muammosining nazariy, uslubiy va amaliy jihatdan yetarli darajada ishlab chiqilmaganligi;

- pedagogik voqelikda o'zini tez yo'lga qo'yish va muvaffaqiyatli amalga oshirish, kasbiy darajasi va malakasini xolis va konstruktiv tahlil qilish va baholash imkonini beradigan barqaror ilmiy pozitsiyaga ega bo'lgan pedagog kadrlarni tayyorlash bo'yicha aniq istiqbolli rejaning mavjud emasligi;

- o'qituvchilar - musiqachilar o'rtasida ilmiy-tadqiqot ijodiy faoliyati imidjini yaxshilash zarurati va yoshlarning musiqiy madaniyatini tarbiyalash, ularni tanishtirish ishlariga o'ziga xos yondashuvlarni aniqlash, sinab ko'rish va yaratish bo'yicha eksperimental tadqiqot ishlarini o'tkazish uchun motivatsiyaning past darajada ekanligi;

- o'qituvchilarning kasbiy o'sishi uchun qidiruv faoliyatining dolzarbligi va ularning ilmiy tayyorgarlik darajasining etarli emasligi;

- nafaqat festivallarda, musiqa ijodiyoti tanlovlarida qatnashish, balki talabalar bilan birgalikdagi musiqiy va ijodiy faoliyat sifatini oshirish imkonini beruvchi o'z hamkasblarini tadqiqot natijalari, muallifning "topilmalari" bilan tanishtirish zarurligini anglamaslik.

- ishlagan yillar davomida to'plangan ijobiy tajriba ma'lumotlarini nashr etish istagi va ularni tezislar, maqolalar, ko'rsatmalar, qo'llanmalar shaklida tanqidiy tahlil qilish, umumlashtirish va tizimlashtirish imkoniyati yo'qligi;

- yosh o'qituvchilarning pedagogik yutuqlarga bo'lgan ehtiyoji, pedagogik voqelikning o'zgarishi va moliyalashtirishning etishmasligi.

Shunday qilib, san'at ta'limi sohasida o'qituvchining kasbiy modelini moslashtirishni talab qiladigan ta'limni innovatsion rivojlantirishning zamonaviy sharoitlari bizga oliy musiqa pedagogik ta'limi oldida turgan dolzarb muammoni shakllantirish imkonini beradi.

O'qituvchi - musiqachilarning ilmiy-tadqiqot kompetensiyasini shakllantirish muammosini o'rganish bo'yicha quyidagi masalalarni amalga oshirish maqsadga muvofiq bo'ladi:

- musiqa va badiiy ijodning turli ko'rinishlarining o'zaro bog'liqligini hisobga olgan holda, murakkab xarakterdagi muammolarni o'rganishga talabalarni jalb qilish;

- ta'lim muassasalarini tashkil etishda fanlararo integratsiyani rivojlantirish;

- maktab o'quvchilari bilan musiqiy ishlarni takomillashtirish yo'llarini izlashga qaratilgan talabalar ilmiy laboratoriyalari tizimini rivojlantirish;

- musiqa va pedagogik kadrlarni ilmiy-tadqiqot tayyorlash muammolarini hal etish, qo'shma ilmiy loyihalarni amalga oshirishda tajriba almashish sohasida oliy o'quv yurtlariaro hamkorlikning aniq tizimini yo'lga qo'yish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1 . Абдуллин Э. Б. Модель методологической подготовки учителя музыки //Методологические проблемы музыкальной педагогики: Материалы межреспубликанской научно-практической конференции. М. : МГПУ им. В.И. Ленина, 1991. С. 108 – 112

2. Пичугина Л.Н. Исследовательская деятельность в подготовке будущих учителей музыки / Л. Н. Пичугина ; ФГБОУ ВПО «Урал. гос. пед. ун-т». — Екатеринбург, 2015. — 169 с.

3. Нуруллаев Ф. Г. Композиционный и исполнительский процесс в музыке //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 4. – С. 576-581.

